

TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI İLETİŞİM KONTROL LİSTESİ

NEDEN TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI İLETİŞİM?

İletişim sırasında seçtiğimiz kelimeler, cinsiyet ilişkilerini de içeren dış dünya hakkındaki varsayımlarımızı yansıtır. Kullanılan dilin cinsiyetler arası eşitsizliği pekiştirme ve yeniden üretme gücü olduğu gibi, cinsiyet eşitliğini topluma yerleştirme potansiyeli de vardır. Toplumsal cinsiyete duyarlı iletişim; biyolojik cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim gibi her türlü toplumsal cinsiyet özelliği fark etmeksizin tüm birey ve çocukları kadın, erkek, LGBTI+ bireyler ve tüm çocukların eşit temsil edildiği, kaynaklardan ve fırsatlardan eşit yararlandığı, rolleri eşit üstlendikleri, karar alma süreçlerinde dengenin gözetildiği, kalıpların sorgulandığı, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılmasına hizmet eden kapsayıcı ve stratejik bir araçtır.

TOPLUMSAL CİNSİYET KALIP YARGILARI

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kadınların ve erkeklerin davranış biçimlerine dair basit varsayımlar ve fikirler olarak tanımlanabilir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, genel toplumsal cinsiyet algısının pratikteki karşılığıdır. Kalıplaşmış ve zaman içerisinde yerleşmiş kökenleri vardır ve cinsiyetler arasındaki eşitsiz ilişkilerin kaynağını oluşturur. Her gün tekrarlanan bu varsayım ve fikirler, bireylerin çok yönlü ve karmaşık yapısını sınırlandırarak algıları tek tipleştirir. İki cinsiyetli bir toplum yapısı olduğunu ve bir cinsin diğeri üzerine üstünlüğünü kabul ve empoze eder. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, dile ve her türlü iletişime özellikle karakter, fiziksel özellikler, roller ve meslekler gibi alanlarda yansır. Erkek karakterler ağırlıklı olarak agresif, rekabetçi ve girişken; kadınlar pasif, işbirlikçi ve çekingen olarak nitelendirilir. Toplumda erkek daha çok, aileyi ve evi geçindiren kişi olarak konumlandırılırken, kadına ailenin bakımını sağlayan anne/eş olma rolü verilir.

Kadın ve erkeklerin karakteri, fiziksel özelliği ve toplumsal rolleri hakkında konuşurken aşağıda yer alan örnek kalıp yargıları kullanmaktan kaçının.

Kadın Kalıp Yargıları	Erkek Kalıp Yargıları
Karakter - Kibar - Kırılgan - Duygusal - Sürekli söylenen - Dedikoducu	Karakter - Girişken - Cesur - Rekabetçi - Kılibik - Kaba

Fiziksel Özellik	Fiziksel Özellik
- Zayıf - Bakımlı - Zarif	- Güçlü - Bakımsız - Kaba saba

Rol	Rol
- Evde - Eş ve/veya anne - Ev işlerinden sorumlu - Ailenin bakımını sağlayan	- Kamusal alanda - Evi geçindiren - Kural koyan/ karar veren - Aileyi koruyan ve temsil eden

Meslek	Meslek
- Çocuk bakıcısı - Hemşire - Hostes - Öğretmen - Sekreter	- Doktor - Mühendis - Pilot - Yargıç - Yönetici

CİNSİYETÇİ KALIP YARGILARIN KIRILMASINI SAĞLAMA

Sıklıkla Yanlış Kullanılan Kelimelerin Doğru Şeklini Kullanarak Örnek Olun!

Ön yargılı	Ön yargısız
❗ Satıcı adam, satıcı kadın	✓ Satış temsilcisi, satıcı
❗ Kariyer sahibi kadın	✓ Profesyonel, iş insanı
❗ Hostes, Host	✓ Kabin görevlisi
❗ Erkek hemşire	✓ Hemşire
❗ Ev hanımı, ev erkeği	✓ Evi çekip çeviren
❗ İş adamı, iş kadını	✓ İş insanı, girişimci
❗ Temizlikçi kadın	✓ Temizlikçi
❗ Ev sahibesi	✓ Ev sahibi
❗ Bayan	✓ Kadın

Dışlayıcı Terimleri Kullanmaktan Kaçın!

Ön yargılı	Ön yargısız
❗ Adam	✓ İnsan, kişi, birey
❗ İnsanoğlu/Ademoğlu	✓ İnsanlık
❗ Kadın/bayan gazeteci, kadın/bayan muhabir	✓ Gazeteci, muhabir
❗ Kadın/bayan polis, erkek polis	✓ Polis memuru
❗ Kadın/bayan doktor, erkek doktor	✓ Doktor

Günlük Yaşamda Ön Yargılı Konuşmaktan Kaçın!

Ön yargılı	Ön yargısız
❗ Kızlar, çocuklar hadi gelin.	✓ Arkadaşlar hadi gelin.
❗ Bu işi bizim kıza vereceğim.	✓ Asistanımdan bu işi üstlenmesini rica edeceğim.
❗ Zeynep ofisteki kızlarla yemek yedi.	✓ Zeynep ofisteki kadınlarla yemek yedi.
❗ Komitedeki bütün hanımlar alınan kararı destekledi.	✓ Komitedeki bütün kadınlar alınan kararı destekledi.
❗ Hilal, bir meslek kadını.	✓ Hilal bir profesyonel meslek sahibi.
❗ Türkiye'den kadın hekim bir başarıya imza attı.	✓ Türkiye'den bir hekim başarıya imza attı.
❗ Levent, yoğun çalışmasına rağmen eşine ev işlerinde yardım ediyor.	✓ Levent yoğun çalışıyor ve ev işlerini paylaşıyor.
❗ Evde annene yardım ediyorsun değil mi?	✓ Evde annene ve babana yardım ediyorsun değil mi?
❗ Kadın şoför kaza yaptı.	✓ Şoför kaza yaptı.

Cinsiyetçi Atasözü ve Deyimleri Kullanmaktan Kaçın!

- ❗ Adam gibi adam.
- ❗ Anasının kızı.
- ❗ Delikanlı kız.
- ❗ Eksik etek.
- ❗ Erkek fatma.
- ❗ Evde kalmış.
- ❗ Erkek sözü vermek.
- ❗ Hanım hanımcık.
- ❗ Kız evi, naz evi.
- ❗ Kız gibi gülmek/yürümek.
- ❗ Kadınlar hamamına çevirmek.
- ❗ Kadın, erkeği rezil de eder, vezir de.
- ❗ Erkeğin kalbine giden yol midesinden geçer.
- ❗ Oğlan doğuran övünsün, kız doğuran dövünsün.